

MONUMENTAAL

Nationaal magazine over wonen, werken en ontspannen in huis en omgeving

Troostrijke architectuur in Tuindorp Vreewijk

Voormalige landarbeiders vonden thuis tussen Rotterdamse havens

Open Monumentendag verbreedt horizons

Reizen over land, over water en door de lucht

Beeldschoon icoon

Van Nellefabriek werelderfgoed UNESCO

NR 4 | AUGUSTUS 2014 | PRIJS € 4,95

8 710966 059951 >

CULTUURHISTORIE | ONDERHOUD | HERBESTEMMING | INRICHTING | TIPS

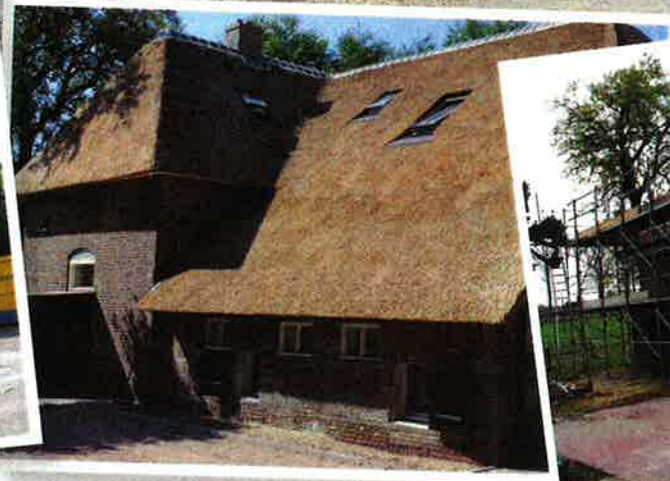

Opmerkelijk pilot project op landgoed De Poll in Voorst

Schroefdak à la Bartelshofstede

T-boerderij Bartelshofstede op het statige landgoed De Poll in Voorst is onlangs verbouwd tot woonhuis. Bij wijze van proef is de monumentale hoeve in dat kader, volgens een voor Gelderland geheel nieuwe methode, voorzien van een duurzaam rieten dak. Blijkt de pilot succesvol, dan wordt rietdekken à la Bartelshofstede mogelijk de nieuwe standaard voor monumenten in de provincie.

De provincie Gelderland, een van de geldschietters van de ingrijpende opknappbeurt, schrijft al jaren het dekken van riet op traditionele wijze voor. Daarbij wordt het riet op latten gebonden met spandraad of wilgentenen. Groot voordeel van het traditioneel gebonden rieten dak is volgens Tom Pegels, provinciaal projectleider ontwikkeling monumenten, dat de wind vrij door de constructie waait. Hierdoor droogt het riet snel, waardoor het langdurig in goede conditie blijft. Dit heeft echter als nadeel dat de isolatiewaarde laag is, aangezien door de doorluchtbaarheid veel warmte verloren gaat. Pegels: "Bij een traditioneel gebonden rieten dak blijft de historische constructie beleefbaar. Dat is passend bij monumenten en draagt bij aan behoud van het ambacht, wat

Historie

Boerderij Bartelshofstede in Voorst staat ook bekend als Rottenhofstee (of Rattenhofstee) en Het Muizengat. De eerste naam prijkt op een kadastrale kaart uit 1832. Hierop is een groter gebouw aangegeven met aan weerszijden en aan de voorzijde grote percelen 'tuin'. De verkaveling is in de huidige situatie nog herkenbaar aanwezig, maar de percelen tuin zijn nu grotendeels in gebruik als weiland.

De karakteristieke padenstructuur met hoog opgaande beplanting bestaat nog. De hoeve is in 1987 aangewezen als gemeentelijk monument. Het is een 'boerderij van eenvoudige ambachtelijke samenstelling; fraai gelegen op landgoed De Poll'. Het pand is van 'algemeen belang wegens schoonheid en volkskundige waarde'.

Bartelshofstede ligt in open landschap aan het onverharde pad Bonenkampseweg. Het karakteristieke complex bestaat uit een kleine T-boerderij met een viertal schuren en stallen. De voorzijde van de boerderij is op het zuidoosten georiënteerd, maar het erf wordt aan de noordzijde (achterzijde) ontsloten. De gebouwen worden al lange tijd niet meer agrarisch gebruikt. De laatste boer heeft een kleinschalig bedrijf gevoerd en is niet meegegaan met de schaalvergroting in de landbouw.

naadloos aansluit bij onze doelstelling: het bevorderen van innovatieve kennis en vakmanschap voor behoud en ontwikkeling van het erfgoed."

Isolatie

Vanwege de ombouw van de Bartelshofstede van ernstig vervallen boerderij tot woonhuis anno 2014 zou het dak in het oorspronkelijke plan conform het provinciaal beleid traditioneel worden gedekt. Daarbij zou isolatie worden aangebracht aan de binnenzijde tussen de sporen. Tijdens een bouwvergadering is door rietdekker Gert van Wincoop uit Putten echter aangegeven dat deze methode van isoleren naar zijn mening niet ideaal is voor de levensduur van het riet. Bovendien zou

het brandgevaar groot zijn. Als alternatief stelde Van Wincoop een dampdicht schroefdak voor van plaat of houten delen met aan de bovenzijde geplakt bitumen als dampdichte laag, zonder extra isolatie. Deze vorm van schroefdak is nog niet eerder bij monumenten in Gelderland toegepast. Bovendien kon de rietdekker geen gegevens overleggen die de isolatiewaarde en de levensduur van dit dak onderbouwen. Daarom gingen alle betrokken instanties – naast de provincie Gelderland

Kennis delen in breed verband

de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Gelders Genootschap en de gemeente Voorst als vergunningverlener – pas na enige aarzeling akkoord om de voorgestelde dakopbouw als proef uit te voeren, die onmiddellijk daarna voortvarend ter hand werd genomen.

Daarbij is wel de kanttekening geplaatst dat een en ander goed dient te worden gemonitord en gedocumenteerd. Ook verlangt de provincie dat de opgedane kennis en ervaringen in breed verband gedeeld

Inhaalslag

De Poll, waartoe de monumentale T-boerderij Bartelshofstede behoort, is een van de mooiste particuliere landgoederen van Gelderland. Het goed in Voorst herbergt een schitterend stukje oudhollands agrarisch cultuurlandschap met tientallen - eeuwenoude - monumenten. Het landschap en de gebouwen vergen veel onderhoud. De procedures voor het opknappen van de rijks- en gemeentelijke monumentenpanden verlopen volgens rentmeester Pieter Witte zeer langzaam.

Met hulp van de gemeente Voorst, de provincie Gelderland en het rijk wordt een inhaalslag gemaakt om het particuliere landgoed weer tot economische eenheid te maken, zodat het voor toekomstige generaties behouden blijft. Sinds zij het landgoed in 1991 erfde, zet barones Antoinette van Lynden zich in De Poll in stand te houden en over te dragen aan de volgende generatie. Onroerend goed verkopen om financiële problemen het hoofd te bieden is volgens haar geen optie. Samen met haar zoon, Willem Quarles van Ufford, bejvert zij zich om de cultuurhistorische en ecologische waarden van het landgoed te herstellen, te beheren

en te behouden. Tom Pegels, provinciaal projectleider ontwikkeling monumenten, heeft veel waardering voor de wijze waarop de barones en haar zoon zich inzetten voor behoud van het landgoed. Die betrokkenheid wordt voor hem nog eens onderstreept door het feit dat de barones op vrijwel alle bouwvergaderingen in het kader van de restauratie van Bartelshofstede aanwezig was. Zoon Quarles van Ufford beklemtoont het belangrijk te vinden dat het landgoed een samenhangend geheel blijft om het karakter en de eigenheid te bewaren. "Dat betekent dat de voorheen agrarische panden een woon- en/of werkbesteding krijgen met behoud van de monumentale waarden. We restaureren de vrijgekomen gebouwen en voorzien ze van alle gemakken van deze tijd. Van de huurinkomsten kunnen we een deel van de gebouwen duurzaam onderhouden en een deel van het landschaps- en natuuronderhoud doen. De verkregen subsidies zijn voor het stimuleren van de werkgelegenheid onder restauratieaannemers. De restauratie- en renovatiewerkzaamheden moeten uiterlijk 31 december 2015 zijn uitgevoerd."

Gedeputeerde op de bres voor landgoederen en monumenten

Gelders gedeputeerde Annemieke Traag (D66) maakt zich sterk voor landgoederen en monumenten. Reden waarom het provinciebestuur ruimhartig investeert in het verbeteren en verduurzamen van landgoederen, buitenplaatsen en monumenten van erfgoedorganisaties en particulieren. Gelderland doet dat vanuit een brede visie, omdat ze het belangrijk vindt dat erfgoed in de provincie behouden blijft voor toekomstige generaties. Ruwweg komt het Gelderse beleid neer op:

- Het overdragen van bestaande kennis en vakmanschap op jonge vakmensen door hen als leerling mee te laten werken aan de restauratie van monumenten en landgoederen;
- Het verduurzamen van landgoederen en monumenten door te innoveren met bijvoorbeeld nieuwe vormen van energie en isolatietechnieken;
- Het structureel stimuleren van werkgelegenheid door te zoeken naar functies en verdienmodellen die op langere termijn inkomsten genereren;

- Het bijdragen aan het opzetten van vormen van vrijwilligersondersteuning. Het provinciebestuur in Gelderland vindt het belangrijk dat bezoekers, waar mogelijk, toegang hebben tot gerenoveerde monumenten en landgoederen. Een en ander is echter onder meer afhankelijk van de kwetsbaarheid van het betreffende monument en de omliggende natuur. Daarom zal toegankelijkheid niet overal mogelijk zijn of louter onder begeleiding.

GELDERS GEDEPUTEERDE ANNEMIEKE TRAAAG: "INNOVEREN MET NIEUWE VORMEN VAN ENERGIE EN ISOLATIETECHNIEKEN."

gaan worden, opdat Bartelshofstede straks een heus 'gidsproject' wordt. Want het delen van opgedane kennis in breed verband is naar het oordeel van alle partijen de grote winst en de rechtvaardiging voor alle inspanning.

Proef

De provincie Gelderland beschouwt het schroefdak bij de verbouwing van boerderij Bartelshofstede volgens Pegels uitdrukkelijk als proef. Vanaf dit najaar (het begin van de stookseizoenen herfst en winter – red.) worden gedurende enkele jaren de effecten van de ingreep gemeten, vooral die op bouwfysisch gebied en het isolerend vermogen van het dak. Blijken de uitkomsten mettertijd conform verwachting, dan wordt de 'methode Bartelshofstede' in de toekomst wellicht richtsnoer van handelen bij de aanpak van soortgelijke projecten elders in de provincie.

De coördinatie van de restauratie van de monumentale hoeve in Voorst was in handen van de Klarenbeekse aannemer Dijkhof Bouw, Hylkema Consultants te Utrecht tekende voor alle architectenwerk en adviseerde bij het verkrijgen van subsidies.